

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Rivierverruiming Overdiepse Polder

**Toetsingsadvies over het milieueffectrapport
en de aanvulling daarop**

24 maart 2009 / rapportnummer 1674-130

1. OORDEEL OVER HET MER

De provincie Noord-Brabant geeft met het project Rivierverruiming Overdiepse polder invulling aan het maatregelenpakket zoals uitgewerkt in de PKB Ruimte voor de Rivier. De doelstelling is het verlagen van de maatgevende hoogwaterstand in verband met veiligheid en het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit. Het voornemen bestaat uit het verleggen van de hoofdwaterkering waardoor de polder, bestaande uit agrarisch gebied, buitendijks komt te liggen. Voor de agrarische bedrijven die overblijven worden terpen aangelegd om de gebouwen op te plaatsen. De polder krijgt dan een dubbelfunctie gericht op landbouw en waterberging. Ten behoeve van het vaststellen van het provinciaal Inpassingsplan van de Overdiepse polder¹ wordt een gecombineerde plan- en besluit-m.e.r.-procedure doorlopen en is een milieueffectrapport (verder MER) opgesteld. Het bevoegd gezag is Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant.

De informatie in het MER is breed, evenwichtig en consistent. Een doorvertaling ervan naar overzichtelijke kaarten ontbreekt echter. Een groot deel van de inhoudelijke onderbouwing is uitgewerkt in aparte achtergrondrapportages², de hoofdlijnen staan in het MER. Het MER en de samenvatting zijn prettig leesbaar door hun overzichtelijke structuur. De doelstelling voor ruimtelijke kwaliteit is goed uitgewerkt en onder meer de kansen voor natuurontwikkeling, landschappelijke inpassing van de hoofdwaterkering en de terpen en recreatief medegebruik zijn goed benut.

Tijdens de toetsing van het MER constateerde de Commissie³ dat er essentiële informatie ontbrak over de mate van het doelbereik van de alternatieven, waaronder die van het voorkeursalternatief. De PBK-taakstelling⁴ en het maatgevend effect bij hoog water van de alternatieven waren bijvoorbeeld onvergelykbaar door het gebruik van verschillende modellen. Op 27 februari 2009 heeft de Commissie een aanvulling op het MER ontvangen.⁵ De aanvulling geeft een goed beeld van de relatie tussen de oorspronkelijke taakstelling en de te bereiken waterstandsverlaging van het Voorkeursalternatief. Hieruit blijkt dat een maximaal haalbare waterstandverlaging wordt gerealiseerd. Dat deze lager is dan de PKB-taakstelling wordt gemotiveerd. Een van de oorzaken betreft het meenemen van enkele in de praktijk niet te realiseren modelaannames in de berekeningen die zijn gebruikt bij de vaststelling bij de PKB-taakstelling. De Commissie is van oordeel dat **in het MER en de aanvulling tezamen de essentiële informatie aanwezig is.**

¹ Conform de nieuwe Wro waarin de mogelijkheid wordt geboden dat niet de gemeente maar de provincie het bestemmingsplan vaststelt; een zogenaamd Inpassingsplan.

² In de bijlage van het MER is een overzicht opgenomen van de achtergrondrapportages. De Commissie heeft deze achtergrondrapportages betrokken bij haar beoordeling van het MER. Een overzicht van de geraadpleegde rapportages is te vinden in bijlage 1 van dit advies.

³ Voor de samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens, zie bijlage 1.

⁴ Taakstelling van minimaal 30 cm waterstandverlaging bij de maatgevende hoogwaterstand (MHW) conform Bestuursovereenkomst 2004.

⁵ In een overleg op 9 februari 2009 zijn vragen en opmerkingen van de Commissie besproken met bevoegd gezag en initiatiefnemer. Naar aanleiding van dit gesprek heeft de provincie Noord-Brabant besloten een aanvulling op het MER op te stellen en is de Commissie gevraagd de advisering over het MER uit te stellen. Op 27 februari heeft de Commissie ontvangen: 'Aanvulling projectnota/MER voor het rivierverruimingsproject Overdiepse Polder naar aanleiding van het voorlopig oordeel van de Commissie voor de milieu-effectrapportage d.d. 3 februari 2009, Provincie Noord-Brabant, 2009.

De aanvulling heeft niet ter visie gelegen. De Commissie adviseert dit alsnog te doen bij het eerstvolgende inspraakmoment in de procedures voor het project Rivierverruiming Overdiepse polder.

In hoofdstuk 2 wordt het oordeel van de Commissie nader toegelicht. In hoofdstuk 3 worden aanbevelingen gedaan voor het vervolgtraject.

2. TOELICHTING OP HET OORDEEL

2.1 Taakstelling, berekeningen en doelbereik

MER

Vanuit de PKB Ruimte voor de Rivier bedraagt de taakstelling voor het project een minimale waterstandsverlaging van 30 cm ter plaatse van rivierkilometer 239,5 bij een maatgevende hoogwaterstand (ook wel het MHW-verlagend effect). In het MER wordt een actueler model gehanteerd dan voor de PKB. Uit het MER zelf blijkt niet welke taakstelling moet worden aangehouden met het nieuwe instrumentarium. Hierdoor zijn de taakstelling en het doelbereik niet goed vergelijkbaar. Ook wordt niet altijd weergegeven volgens welk model de waarden tot stand zijn gekomen.⁶

Bij de beoordeling van het MHW-verlagend effect wordt 25 – 30 cm als ‘+’ gewaardeerd. Doordat de PKB-taakstelling van 30 cm niet is berekend via het nieuwe model, is onduidelijk welke alternatieven aan de taakstelling voldoen. Dit geldt ook voor het uiteindelijke voorkeursalternatief waarvoor bovendien verschillende effecten gegeven worden.⁷ Daarnaast is niet bekend in hoeverre wordt voldaan aan de doelstelling om het opstuwende effect van de maatregel ‘Noordwaard meestromend’ op delen van de Bergsche Maas zoveel mogelijk te minimaliseren.

Aanvulling

De aanvulling maakt duidelijk dat een aantal (model)aannames ten tijde van het vaststellen van de PKB-taakstelling in de praktijk niet kloppen, met als gevolg een overschatting van de maximaal haalbare waterstandsdeling.⁸ Daarnaast geeft het actuele model een 4,7 cm lagere uitkomst dan het model dat gehanteerd is voor het berekenen van de PKB-taakstelling. De aanvulling maakt aannemelijk dat in het uiteindelijke ontwerp een maximale waterstandsdeling is bewerkstelligd, binnen het nevensgeschikte hoofddoel van ruimtelijke kwaliteit en voor het project geldende randvoorwaarden. Hiermee is het verschil tussen de oorspronkelijke taakstelling en de te bereiken waterstandsverlaging voldoende toegelicht.

⁶ Bijvoorbeeld bij het Regioalternatief (pagina 42) met haar varianten zijn de verschillende berekeningsmethoden nog niet genoemd en is onduidelijk of hier ook dergelijke verschillen spelen.

⁷ Voor het gekozen voorkeursalternatief worden verschillende waarden genoemd. De berekeningen van het globale ontwerp van het VKA (ten tijde van SNIP 2a) resulteren in een MHW-verlagend effect van 28,5 cm (pg. 179). Bij de nadere uitwerking van het ontwerp (ten tijde van SNIP 3a) leveren de berekeningen een effect op van 22,4 cm (pg. 184) en bij de optimalisatie hiervan een effect van 29,7 cm (pg. 185). Echter bij de nadere analyse van effecten van het uitgewerkte voorkeursalternatief (pg. 187) wordt weer 22,4 cm genoemd.

⁸ Het gaat om aannames met betrekking tot een onhaalbaar grote instroomopening en het niet meenemen van stuwende effect van aanwezige obstakels waaronder het defensieterrain en het oorlogsmonument.

2.2 Scores en vergelijking van alternatieven en VKA

2.2.1 Criteria en toekenning van scores

MER

Voor het thema 'Rivier en scheepvaart' geldt dat de gegeven waardering in 'plussen' en 'minnen' niet overal in overeenstemming is met hetgeen staat in de bijbehorende tekst. Zoals bijvoorbeeld het derde criterium 'duurzaamheid' waar alle scores in de tabel anders zijn dan de beschrijving. Ook is de waardering op onderdelen niet consistent⁹. Daarnaast is het niet duidelijk hoe de scores per criterium doorwerken naar een voorkeursvolgorde voor het betreffende thema gezien de onderlinge verschillen in zwaarte van de criteria.

Voor het criterium 'duurzaamheid' is bovendien slechts één onderdeel bekeken, namelijk de mate van ophoging van de tussenkade in de toekomst. Daarmee geeft het geen volledig beeld van dit begrip bij de beoordeling van de alternatieven.

Aanvulling

In de Bijlage van de aanvulling is een lijst met errata weergegeven waarmee de onduidelijkheden zijn opgelost. De wijzigingen hebben geen gevolgen voor de voorkeursvolgorde van de alternatieven.

2.2.2 Wijze van vergelijken

MER

De voorkeursvolgorde van de alternatieven is in het MER bepaald door sommatie van de voorkeursvolgorde van de afzonderlijke thema's. Hierbij krijgen de alternatieven, op grond van een algemene score per thema, een rangorde toegekend. De beoordeling vindt hiermee, zowel binnen als tussen de thema's, ongewogen plaats.

De Commissie onderkent dat dit een zeer eenvoudige en praktische methode van vergelijken van alternatieven is, maar zij mist hierbij een gevoeligheidsanalyse.¹⁰ Door het samenvoegen van criteria per thema kunnen kleine verschillen een grote rol spelen. Daarnaast worden, mogelijk onterecht, alle thema's in de beoordeling even zwaar meegerekend voor het bepalen van een voorkeursvolgorde van de alternatieven. Hierdoor kan een vertekend beeld ontstaan op basis waarvan het voorkeursalternatief is gekozen.

Aanvulling

In de aanvulling is een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd vanuit een vijftal invalshoeken met de nadruk op verschillende thema's.¹¹ Uit deze analyse blijkt dat het Regioalternatief 1A en het MMA het best blijven scoren ongeacht de toegekende gewichten. Beide alternatieven vormen de basis voor het Voorkeursalternatief. Met de aanvulling is inzichtelijk gemaakt dat de op grond van rangorde verkregen voorkeursvolgorde van de alternatieven, ook na een gevoeligheidsanalyse, niet verandert.

⁹ Het MHW-verlagend effect bedraagt bij het MMA iets minder dan 27,5 cm en krijgt een score 0/+; bij het economisch alternatief A met een verlaging van 27,0 cm bedraagt de score +.

¹⁰ Het is bijvoorbeeld opmerkelijk dat het alternatief dat het laagste scoort op rivier en scheepvaart' (wat de basis vormt voor veiligheid, één van de twee hoofddoelstellingen van het voornemen) het hoogst scoort met de rangordevergelijking en tot voorkeursalternatief is benoemd.

¹¹ Het gaat om de invalshoeken; 1) neutrale ofwel gelijke weging van de 8 thema's; 2) weging met nadruk op thema's Landschap, Natuur en Cultuur; 3) weging met nadruk op Ruimtelijke kwaliteit; 4) weging met nadruk op thema Rivierkunde, en; 5) weging met nadruk op thema Bodem en Water.

3. AANBEVELINGEN VOOR HET VERVOLGPROCES

3.1 Tijdhorizon en hoogte terpen

In het MER (pg 28) worden de randvoorwaarden en uitgangspunten voor de maatregel Overdiepse Polder beschreven. De Commissie merkt op dat de tijdshorizon en de hoogte van de terpen in relatie tot de waterkering niet consistent zijn beschreven. Onder punt 4 is aangegeven dat de primaire kering moet zijn afgestemd op waterstandsontwikkelingen zoals die voor de eerstkomende 100 jaar worden voorzien. Op pagina 27 van het MER staat echter 'De nieuwe primaire waterkering wordt – in tegenstelling tot wat is vastgelegd in de startnotitie – niet ontworpen voor een periode van 100 jaar, maar voor een periode van 50 jaar.' Ook verder in het MER¹² wordt uitgegaan van 50 jaar. De terpen worden, in tegenstelling tot de waterkering, ontworpen vanuit een tijdshorizon van 100 jaar. In het MER staat op pag. 33 dat 'de nieuwe waterkering met eenzelfde robuuste en duurzame eigenschappen en gelijke aanleghoogte wordt ontworpen als de terpen'. In het achtergronddocument Ruimtelijke kwaliteit wordt wel uitgegaan van een hoogteverschil van 30 cm tussen terpen en waterkering; de terpen liggen hoger.

■ De Commissie gaat er vanuit dat er voor de waterkeringen een minimale termijn van 50 jaar gehanteerd wordt en voor de terpen minimaal 100 jaar. Zij adviseert de genoemde opgave in relatie tot de uitwerking van het voornemen in de vervolgfase te verhelderen.

3.2 Toekomstige overstromingskans

De overstromingskans van de polder mag eens per 25 jaar zijn en hier wordt in het MER veel waarde aan gehecht. In het MER staat dat als gevolg van onder andere klimaatveranderingen de nu af te graven waterkering in de toekomst weer verhoogd moet worden.¹³ Het is onduidelijk met welk klimaatscenario is gerekend en in hoeverre bijvoorbeeld rekening is gehouden met de uitkomsten van de Deltacommissie.

■ De Commissie adviseert in de vervolgfase inzicht te bieden in de overstromingskans bij het in de toekomst niet verhogen van de tussenkade, uitgaande van een tijdshorizon van bijvoorbeeld 25 en 50 jaar. Mogelijk is het verstandig om nu al te anticiperen op een noodzakelijke hoogte vanuit dit perspectief en de ontwerphoogte iets hoger te kiezen dan nu voorzien.¹⁴

3.3 Mogelijke extra maatregelen

De mogelijk negatieve gevolgen van het voorkeursalternatief op de dijken op de rechteroever van de Bergsche Maas worden niet uitgewerkt. De gevolgen van de grotere belasting door lange strijklengtes en hogere golfoploop worden pas in een later stadium uitgewerkt. Mogelijk moeten extra maatregelen plaatsvinden ter versterking van deze waterkering.

¹² zoals bijvoorbeeld staat beschreven op pagina 33.

¹³ MER pagina 65: over 100 jaar, voor overstromingsfrequentie van eens per 25 jaar, is een 80 cm hogere zomerdijk nodig.

¹⁴ In zienswijze nr. 11 en 12 wordt ook gewezen op de onzekerheden over de hoogte van de tussenkade en de te verlenen garanties ten aanzien van de overstromingsfrequentie.

- De Commissie adviseert om in het vervolgtraject te onderzoeken of als gevolg van het voornemen extra maatregelen genomen moeten worden om de waterkering aan de rechteroever van de Bergsche Maas te verbeteren.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Initiatiefnemer: College van Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant

Bevoegd gezag: College van Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant

Besluit: vaststellen Inpassingsplan

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C9.2, C12.1

Activiteit: Verlagen van de maatgevende hoogwaterstand binnen de Bergsche Maas. Hiervoor wordt de hoofdwaterkering verlegd en komt de Overdiepse polder, bestaande uit agrarisch gebied, buitendijks te liggen.

Betrokken documenten:

- Projectnota/MER Rivierverruiming Overdiepse Polder, provincie Noord-Brabant, 16 december 2008;
- Samenvatting Projectnota/MER Rivierverruiming Overdiepse Polder, provincie Noord-Brabant;
- Dijkverleggingsplan Overdiepse Polder, Witteveen+Bos, 1 december 2008;
- Ontwerp inpassingsplan Wro Overdiepse Polder (met plankaarten), provincie Noord-Brabant, 16 december 2008;
- Basisrapport Landschap Cultuurhistorie en Archeologie, Bosch Stabbers landschapsarchitecten, 1 december 2008;
- Planstudie Rivierverruiming Overdiepse Polder. Uitvoeringsplan, provincie Noord-Brabant, 1 december 2008;
- Planstudie Rivierverruiming Overdiepse Polder. Notitie Grondstromenplan, provincie Noord-Brabant, 1 december 2008;
- Planstudie Rivierverruiming Overdiepse Polder. Basisrapport Landbouw, provincie Noord-Brabant, 1 december 2008;
- Planstudie Rivierverruiming Overdiepse Polder. Basisrapport Civieltechnische voorzieningen, provincie Noord-Brabant, 1 december 2008;
- Planstudie Rivierverruiming Overdiepse Polder. Ruimtelijke kwaliteit; inrichting- en vormgevingsaspecten, provincie Noord-Brabant, 1 december 2008;
- Planstudie Rivierverruiming Overdiepse Polder. Basisrapport rivierkunde, provincie Noord-Brabant, 1 december 2008;
- Planstudie Rivierverruiming Overdiepse Polder. Basisrapport Ecologie, provincie Noord-Brabant, 1 december 2008;
- Planstudie Rivierverruiming Overdiepse Polder. Basisrapport Geohydrologie, provincie Noord-Brabant, 1 december 2008;
- Planstudie Rivierverruiming Overdiepse Polder. Basisrapport Bodem, provincie Noord-Brabant, 1 december 2008.

De Commissie heeft kennis genomen van de zienswijzen en adviezen, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Dit advies verwijst naar een reactie als die nieuwe inzichten naar voren brengt over specifieke lokale milieumomstandigheden of te onderzoeken alternatieven. Een overzicht van de zienswijzen en adviezen is opgenomen in bijlage 2.

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure: 21 november 2005 in het Brabants Dagblad
aanvraag richtlijnenadvies: 14 november 2005
ter inzage legging startnotitie: 21 november 2005 t/m 2 januari 2006
richtlijnenadvies uitgebracht: 30 januari 2006
richtlijnen vastgesteld: 26 maart 2006

kennisgeving MER in Staatscourant nr. 246 van 18 december 2008
aanvraag toetsingsadvies: 16 december 2008
ter inzage legging MER: 19 december 2008 t/m 29 januari 2009
aanvulling op MER ontvangen: 20 februari 2009
toetsingsadvies MER en de aanvulling daarop uitgebracht: 24 maart 2009

Werkwijze Commissie bij toetsing:

Tijdens de toetsing inventariseert de Commissie eerst of er tekortkomingen zijn in het voldoen aan de (vooraf) gestelde eisen. Vervolgens beoordeelt de Commissie de ernst van de eventuele tekortkomingen. Daarbij staat de vraag centraal of de benodigde informatie aanwezig is om het milieubelang een voldoende plaats te geven bij de besluitvorming. Is dat naar haar mening niet het geval dan signaleert de Commissie dat er sprake is van een zogenoemde 'essentiële tekortkoming'. De Commissie adviseert dan dat die informatie alsnog beschikbaar komt, alvorens het besluit wordt genomen. Overige tekortkomingen in het MER worden in het toetsingsadvies opgenomen, voor zover ze kunnen worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. Deze werkwijze impliceert dat de Commissie zich in het advies tot hoofdzaken beperkt en niet ingaat op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

drs. T. Bakker (werkgroepsecretaris)

mr. F.W.R. Evers (voorzitter)

ir. J.H.J. van der Gun

dr. H.J.R. Lenders

ir. K.A.A. van der Spek

ir. J.H.A. Wijbenga

BIJLAGE 2: Lijst van zienswijzen en adviezen

1. Koninklijke KPN N.V., Rotterdam
2. N.V. Nederlandse Gasunie
3. College van B&W gemeente Geertruidenberg, Geertruidenberg
4. Van Huut Advies, namens H. van Eersel en U. Entken, Oud-Beijerland
5. J. van Zon, Waspik
6. Federatie van Hengelsportverenigingen Zuidwest Nederland, Drimmelen
7. Watersportcentrum 't Oude Maasje B.V., Waspik
8. Goorts & Coppens advocaten, namens B.V. Varkenshouderij Mathijssen-van de Pas B.V. en J.W.J. Mathijssen, Sprang-Capelle
9. A.J.G. Hooijmaijers, Waspik
10. J. Broekmans, Waspik
11. G. Eikelenboom, Waalwijk
12. Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie (ZLTO), namens F.A.N.M. de Bont en J.J.A.M. de Bont, Waspik
13. J.J.A.M. de Bont, Waspik
14. G.C.A. Vos en H.M.C. Vos-Middelkoop, Waspik
15. Achmea Rechtsbijstand, namens W.M.J. Zijlmans, Sprang Capelle
16. familie Van Dongen, Raamsdonk
17. Achmea Rechtsbijstand, namens A.P.L.E. Fleerackers en Y.M.T. Fleerackers-Broekmans, Waspik
18. Programmadirectie Ruimte voor de Rivier, Utrecht
19. VROM-Inspectie, Directie Uitvoering Regio afdeling Zuid, Eindhoven
20. T.H.J. van Strien, Raamsdonk
21. het College van B&W gemeente Waalwijk, Waalwijk
22. Comité 4-5 Mei Waalwijk, Waspik

Verslag informatie- en inspraakbijeenkomst 13 januari 2009 in Sprang-Capelle

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Rivierverruiming Overdiepse Polder en de aanvulling daarop

De provincie Noord-Brabant geeft met het project Rivierverruiming Overdiepse polder invulling aan het maatregelenpakket zoals uitgewerkt in de PKB Ruimte voor de Rivier. De doelstelling is het verlagen van de maatgevende hoogwaterstand in verband met veiligheid en het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit. Het voornemen bestaat uit het verleggen van de hoofdwaterkering waardoor de polder, bestaande uit agrarisch gebied, buitendijks komt te liggen. Voor de agrarische bedrijven die overblijven worden terpen aangelegd om de gebouwen op te plaatsen. De polder krijgt dan een dubbelfunctie gericht op landbouw en waterberging. Ten behoeve van het vaststellen van het provinciaal Inpassingsplan van de Overdiepse polder wordt een gecombineerde plan- en besluit-m.e.r.-procedure doorlopen en is een milieueffectrapport (verder MER) opgesteld.

ISBN: 978-90-421-2609-1

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

w www.commissiemer.nl

